

DOI <https://doi.org/10.37406/2521-6449/2026-1-29>
УДК 378.14:619–05(430)

Стукало О. А.

*доктор філософії в галузі знань «Освіта/Педагогіка», доцент,
доцент кафедри філології*

*Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Дніпро, Україна*

E-mail: helenstukalo@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2432-8468

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація

У статті розкрито зміст поняття «комунікація», показано ефективність професійної комунікації та комунікаційного простору фахівців сільськогосподарських спеціальностей у закладах вищої освіти. Розглянуто питання сутності професійної комунікації, її роль у формуванні професійної та загальної культури майбутніх фахівців сільськогосподарських спеціальностей, вплив педагогічно-професійного спілкування на студентську аудиторію у процесі навчання.

З'ясовано, що професійне спілкування фахівців аграрної галузі полягає у формуванні умінь та навичок професійного спілкування, грамотності письмової мови, яка є важливою у діловому листуванні; в обміні інформацією між викладачем та студентом у навчальному процесі; у змісті самої інформації, яка є головним чинником отримання і формування знань та вмінь здобувачів вищої освіти.

У ході дослідження було встановлено, що професійна комунікація – це міжособистісна, рівноправна взаємодія, заснована на співпраці та діалозі, спрямована на об'єднання спільних зусиль суб'єктів та їх координацію з метою індивідуального задоволення кожного здобувача вищої освіти та підвищення рівня його активності у спільній колективній діяльності у закладі вищої освіти.

Виявлено, що формування професійно значущих комунікативних навичок та вмінь у майбутніх спеціалістів є однією з основних тенденцій удосконалення освітнього процесу. З'ясовано, що сучасний випускник закладу вищої аграрної освіти є людиною, яка, крім спеціальної підготовки, володіє на високому рівні комунікативними вміннями. Це не лише фахівець у своїй галузі з обмеженим колом інтересів і знань, а й високоосвічена людина, яка здатна спілкуватися у будь-якій ситуації і на вузькопрофесійні, і на більш загальні теми. Професіоналізм спеціаліста залежить, перш за все, від його стилю спілкування, комунікативних якостей, цілісної чутливості до об'єкта спілкування, сили впливу на поведінку інших людей, процесу та результату професійної діяльності.

Ключові слова: професійна комунікація, професійна діяльність, комунікаційні технології, компетентність, грамотність, заклади вищої освіти.

Вступ. Функціональна роль комунікації набуває особливої та необхідної соціально-практичної та теоретико-методологічної актуальності на сучасному етапі соціально-економічного та політичного розвитку, що зумовлено її повним проникненням у всі сфери суспільного життя. Це призвело до встановлення нових комунікативних процесів, структур та форм, що забезпечили якісну зміну соціально-комунікативного середовища в сучасному світі [3].

Завдяки тенденціям розвитку людства та запитам суспільства професійна освіта зазнає інноваційних та постійних змін. Комунікативна компетентність фахівців набула особливого значення в сучасному інформаційно-суспільстві та забезпечує надзвичайно важливу здатність домовлятися, співпрацювати та вирішувати складні соціально-культурні та науково-технічні проблеми. Комунікативна компетентність майбутніх фахівців у цьому контексті є ключем до реалізації їхнього потенціалу [4].

Основою цілей освіти є комунікативні вимоги до особистості, особливо у закладах вищої освіти. Саме в освітньому середовищі цих закладів відбувається формування педагогічної освітньої системи ставлення студента вищої освіти до себе, довкілля, здатності до самовизначення в різних життєвих та педагогічних ситуаціях.

Сучасний заклад вищої освіти прагне створювати принципово нові моделі комунікації як базовий інститут. Заклади вищої освіти інтенсивно утворюють єдину комунікаційну систему суспільства, яка, своєю чергою, динамічно взаємодіє із соціокультурним глобальним середовищем. У суспільстві комунікаційні процеси призводять до створення соціального та комунікаційного простору в університетах. Водночас сучасний стан функціонування закладів вищої освіти характеризується постійним інтенсивним збільшенням соціального та комунікаційного власного простору, який може характеризувати сукупність комунікаційної інфраструктури, інтелектуальних ресурсів, інформації та інформаційних технологій та включає різні категорії суб'єктів. Водночас соціально-комунікаційний простір закладу вищої освіти є складовою частиною комунікаційного простору [1].

Мета статті – експериментально дослідити для уточнення існуючого рівня сформованості професійної комунікації фахівців сільськогосподарських спеціальностей у закладах вищої освіти та показати шляхи формування їхньої комунікативної компетентності.

Виклад основного матеріалу. Комунікативна свідомість майбутніх фахівців, на думку вчених, включає сукупність комунікативних знань та комунікативних механізмів, що забезпечують увесь комплекс людської комунікативної діяльності та комунікативної поведінки. Кожне із цих понять передбачає процес людської діяльності та дотримання соціально прийнятих норм і правил спілкування. Водночас сюди також входять мовні норми та правила, що є частиною життя та діяльності даної особистості (групи, суспільства).

Численні соціальні, психологічні та лінгвістичні дослідження досліджували комунікативні навички майбутнього фахівця з різних поглядів. Науковці пов'язують це з розвитком навичок соціально-психологічного прогнозу комунікативної ситуації, програмуванням цього процесу, акліматизацією до атмосфери комунікативної ситуації та управлінням процесом комунікації групи, колективу чи команди.

Найважливішим аспектом надання загальної освіти та професійної підготовки здобувачам технічних, сільськогосподарських, педагогічних, медичних та інших закладів вищої освіти є підтримка їхнього загального розвитку, підвищення їхніх мовних та комунікативних навичок, а також допомога їм у досягненні рівня ділового мовлення, достатнього для активної та плідної участі у професійній діяльності як майбутніх фахівців [8, с. 100].

Процес формування професійного спілкування майбутніх фахівців-аграріїв у закладах вищої освіти має суттєві недоліки: відсутність сприйняття професійного спілкування як цінності, відсутність мотивації більшості студентів сільськогосподарських спеціальностей до професійного оволодіння спілкуванням, ігнорування комунікативного потенціалу навчальних фахових дисциплін, невідповідність змісту комунікаційно-орієнтованих дисциплін, відсутність методології комплексного формування структурних компонентів професійного спілкування майбутніх фахівців.

Проблема навчання комунікації привернула увагу вчених ще наприкінці ХХ ст. Витоки її досліджень зазвичай пов'язують із роботами А. Саймона, Е. Стоунза, Н. Фландерса та ін. Наукові проблеми професійної комунікації висвітлено у працях Н. Бабич, Л. Барановської, Н. Бутенко, Л. Паламар, Н. Тоцької та ін. Однак робіт, що висвітлюють професійну комунікацію з погляду специфіки майбутньої професії, досі небагато.

Дослідження проблеми формування професійного спілкування фахівців у закладах вищої освіти вимагає визначення педагогічних умов ефективності зазначеного процесу та розгляду цього актуального питання з урахуванням сучасних тенденцій розвитку інформаційного суспільства. Системотворчий характер професійного спілкування майбутніх фахівців як явища, що є основою соціального життя людини, повністю визначає спроби систематичних досліджень різних науковців.

Отже, спираючись на комплексний підхід до формування професійного спілкування фахівців немовної галузі у закладах вищої освіти, теорія комунікації може розраховувати на отримання бажаних результатів: успішно розвиватися, відображати всю складність і різноманітність комунікативної реальності, постійно збагачуватися та вдосконалюватися новими знаннями. О. Біличенко [1] у своєму дослідженні висвітлює місце цифрової стратегії у функціонуванні соціально-комунікаційного простору закладу вищої освіти, обґрунтовуючи необхідність використання цифрових інструментів, перехід до нових моделей навчання в освітньому процесі університету, розкриває особливості соціально-комунікаційного простору закладу вищої освіти.

Своєю чергою, науковці А. Цанг, А. Паран та В. Лау [9] у своїх статтях розглядають проблему мовних та немовних переваг літератури в іншомовній освіті.

Таким чином, науковці дослідили стан формування професійно-педагогічної комунікації, з'ясували шляхи формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців, а також розглянули необхідність сприятливого соціального та комунікативного простору для якісної освіти загалом у закладі вищої освіти.

На думку М. Васильєвої, «комунікація під час виконання професійних функцій представниками певних професійних груп здобуває особливої значущості, підвищуючи вимоги до тих суб'єктів, хто її використовує як основний засіб професійної діяльності. Особливістю професій, що належать до типу «людина – людина», є постійна комунікація між фахівцями та іншими суб'єктами їхньої професійної діяльності. Це зумовлює пошук шляхів забезпечення ефективності виконання професійної діяльності через удосконалення здатності її фахівців до ефективного використання комунікативної функції» [2, с. 133].

Вивчення проблеми формування професійної комунікації фахівців сільськогосподарських спеціальностей у закладах вищої освіти вимагає розгляду цього актуального питання з урахуванням сучасних тенденцій оновлення методології комплексного формування структурних компонентів професійної комунікації майбутніх фахівців, визначення педагогічних умов ефективності зазначеного процесу.

Найпоширенішим є розуміння поняття комунікації, яке «походить від латинського *communicatio* – єдність, передача, зв'язок, повідомлення, спорідненого з латинським дієсловом *communico* – робити спільним, спілкуватися, з'єднувати, що походить від латинського *communis* – спільний і використовується сьогодні для позначення зв'язку будь-яких об'єктів матеріального та духовного світу.

Як соціальне явище комунікація будь-якого суб'єкта з об'єктом виражає однолінійну спрямованість інформаційного впливу, реакція або зворотний зв'язок об'єкта на вплив не очікується. Тому визначення поняття «комунікація» можна згрупувати за трьома ознаками: по-перше, комунікація розглядається як зв'язок між різними

об'єктами. Таке визначення характерне переважно для повсякденного розуміння комунікації; по-друге, комунікація розуміється як аналог спілкування; по-третє, комунікація розуміється як аналог впливу.

За спрямованістю комунікації вона поділяється на побутову, ділову, професійну, політичну, інформаційну та комунікативну. Сьогодні немає чіткого визначення поняття професійної комунікації. Як зазначалося вище, більшість дослідників проблеми підготовки майбутніх спеціалістів до професійної комунікації розглядали її вид як педагогічну комунікацію. Ми погоджуємося з тезою, що саме педагогічна та професійна комунікація має найбільший вплив на студента. Це відбувається, коли викладач установлює контакт зі студентом і сприяє не лише засвоєнню ним професійних знань, а й формуванню навичок та вмінь спілкування. Досвідчені викладачі налаштовують студентів на рівень професійної та мовленнєвої культури, яким вони самі володіють. Викладач, який викладає професійні дисципліни вузької спеціалізації, має особливий вплив на підготовку претендентів на професійну комунікацію, оскільки під час їх навчання доводиться вивчати велику кількість слів, що належать до професійної лексики [6, с. 242].

Метою професійної комунікації є передача необхідної інформації, що безпосередньо стосується спільної діяльності під час роботи або навчання. У сучасному інформаційному суспільстві інформація швидко змінюється і оновлюється. Це пов'язано з багатьма чинниками, такими як розвиток технологій, швидкість обміну інформацією через Інтернет. Технологічний прогрес, зокрема у сфері інформаційних технологій, дає змогу швидше збирати, обробляти і розповсюджувати інформацію. Робиться багато відкриттів у галузі науки і техніки, застарілі теорії змінюються новими, тому сьогодні дуже важливо слідкувати за своєчасністю інформації. Особливо важлива своєчасність інформації у навчальному процесі. Якщо інформація не є своєчасною, то вона може бути або запізнілою, або випереджальною. Ці обидва типи інформації є однаково негативними, тому що запізнена інформація не дає можливості повноцінно засвоювати знання, інтерес випереджає надходження нового матеріалу, зникає зацікавленість студентської аудиторії; і навпаки, випереджальна інформація не може бути засвоєною, тому що здобувач вищої освіти повинен її отримати, зрозуміти, запам'ятати і вміти користуватися у майбутньому. Великий обсяг випереджальної інформації також призводить до втрати зацікавленості через накопичення зайвих термінів і понять, якими людина не може користуватися.

Велике значення в освітньому процесі має достовірність інформації. Протилежністю достовірної інформації може бути перебільшення або недостатність інформації. Під час занять викладач може з високою майстерністю подавати матеріал, що у студента не виникає сумніву щодо її достовірності, вона сприймається як щось усталене і не дає можливості для пошуку нових рішень. Знання повною мірою можуть передаватися, бути корисними і викликати подальшу зацікавленість студентів до дисципліни лише за наявності достовірної інформації. Зрозумілість інформації – це один із головних чинників навчання і подальшого розвитку особистості як фахівця.

Загальною метою є покращення рівня професійної підготовки студентів та їх ефективності в аграрній галузі за допомогою якісного професійного спілкування. Розвиток цих аспектів допоможе створити сприятливу обстановку для ефективного обміну інформацією та підвищення рівня знань та вмінь учасників галузі. Професійне спілкування має включати певний обсяг корисної, своєчасної, повної, зрозумілої та достовірної інформації.

На нашу думку, мовна підготовка майбутніх фахівців сільськогосподарських спеціальностей у закладі вищої освіти має посідати особливе місце. Часто люди, у свідомості яких мова фаху асоціюється зі знаковою системою, до складу якої входять цифри, числа, різні символи, формули, інші графічні одиниці, та великою кількістю термінів, вербальну мову як знакову систему не сприймають очевидною частиною професії. Проте об'єктивно хоча мову й відносять до систем знакових, дещо символічних, вона не відокремлюється від безпосереднього досвіду і не реалізується паралельно з ним, а тісно переплітається.

Професійне спілкування фахівців сільськогосподарських спеціальностей у закладах вищої освіти висуває вимоги до якостей особистості викладача, які є специфічними. Найважливішою вимогою є комунікативність як необхідна передумова активної та успішної роботи з педагогічною інформацією фахівців із немовних спеціальностей у вищих навчальних закладах: інформацією, спрямованою на навчання та підготовку студентів вищих навчальних закладів [7].

Ефективна професійна комунікація фахівців сільськогосподарських спеціальностей у вищих навчальних закладах – це та, що є продуктивною в педагогічній комунікації. Професійна комунікація – це міжособистісна, рівноправна взаємодія, заснована на співпраці та діалозі, спрямована на об'єднання спільних зусиль суб'єктів та їх координацію з метою індивідуального задоволення кожного здобувача вищої освіти та підвищення рівня його активності у спільній колективній діяльності у закладі вищої освіти.

Одним з основних завдань, що стоять перед закладами вищої освіти, є забезпечення держави конкурентоспроможними фахівцями, які мають високий рівень професійної підготовки, а формування професійно значущих комунікативних навичок та вмінь у майбутніх спеціалістів є однією з основних тенденцій удосконалення освітнього процесу. Важко переоцінити роль комунікації у професійній діяльності фахівців сільськогосподарських спеціальностей. Ефективне професійне спілкування майбутнього фахівця є основою успішної діяльності сучасної людини. Професіоналізм спеціаліста залежить, перш за все, від його стилю спілкування, комунікативних якостей, цілісної чутливості до об'єкта спілкування, сили впливу на поведінку інших людей, процесу та результату професійної діяльності.

Через дії особистості проявляється комунікативна сторона спілкування, саме через дії відбувається свідомо орієнтація на їх осмислене сприйняття іншими людьми. У комунікативному процесі відбувається не просто рух інформації, а активний обмін нею, у якому головну роль відіграє значення того чи іншого повідомлення. У підготовці спеціаліста важливим є формування компетентних комунікативних навичок.

Професійна або наукова грамотність спеціаліста неминує відображатися на ставленні до нього всіх, хто з ним спілкується. І майбутнє спеціаліста залежить від уміння спілкуватися в професійному середовищі. Важливою також є академічна грамотність, яка досягається за допомогою всебічного розвитку системи певних навичок у процесі навчання. Рівень академічної грамотності слугує критерієм, що визначає готовність спеціаліста до навчання, підвищення кваліфікації та наукової роботи.

Завданням закладів вищої освіти щодо формування професійного спілкування фахівців аграрного профілю є забезпечення майбутнього спеціаліста інструментами для роботи з літературою, швидкого розуміння її структури, правильного запису та оцінювання у зручній формі всього, що видається необхідним та цікавим для проведення наукового дослідження.

Структура професійного спілкування фахівців сільськогосподарських професій у закладах вищої освіти включає два основні компоненти: освітній простір та комунікаційне середовище, у межах яких цифрові структури та комунікаційні процеси забезпечують цілеспрямовану циркуляцію професійних знань та соціальної інформації у просторово-часовому континуумі суспільства.

Дослідження цифрового складника між елементами системи у вищому навчальному закладі виявляє такі функціональні властивості: забезпечення процесу обміну та передачі навчальної наукової інформації; існування матеріального носія, що впливає на процес передачі навчальної інформації у просторі та часі; здатність бути результатом та засобом навчальної діяльності; підтримка та забезпечення процесів соціалізації; спрямування інформації з метою забезпечення використання інформаційно-комунікаційних технологій. У комунікативному просторі вищого навчального закладу функціонують чотири основні суб'єкти зі своїм статусом, цінностями та інтересами: держава, адміністрація вищого навчального закладу, студенти вищого навчального закладу та викладачі [1].

Складниками педагогічної оптимальної комунікації у вищих навчальних закладах є:

- високий авторитет викладача, його повага та любов до здобувачів вищої освіти, а також взаємна віддача студента, що є найважливішою умовою успіху педагогічної комунікації всього освітнього процесу вищої школи;
- техніки комунікації та людська психіка, викладач повинен бути підготовлений як практичний психолог;
- досвід, накопичений у повсякденній практиці, що включає майстерність [10].

Отже, оптимальною є професійно-педагогічна комунікація, яка створює найкращі умови для розвитку мотивації здобувачів, творчого характеру діяльності розвитку особистості, забезпечує сприятливий психологічний клімат, запобігає створенню психологічних бар'єрів, дає змогу максимально використовувати в освітньому процесі особистісно-професійну майстерність майбутніх фахівців [5, с. 83].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Дане дослідження розкриває значення поняття «комунікація» у науковій літературі, а також показує ефективність професійної комунікації та комунікативного простору фахівців сільськогосподарських спеціальностей у закладах вищої освіти.

Розглянуто питання сутності професійної комунікації, її роль у формуванні професійної та загальної культури майбутніх фахівців сільськогосподарських спеціальностей. Професійна комунікація фахівців сільськогосподарських спеціальностей полягає у формуванні вмінь та навичок професійного спілкування, грамотності письмової мови, в обміні інформацією між викладачем та здобувачем у навчальному процесі, у змісті самої інформації, яка є головним чинником отримання і формування знань та вмінь майбутніх фахівців. Комунікативний простір фахівців сільськогосподарських спеціальностей у закладах вищої освіти розглядається як освітня сфера, освітній простір, система численних комунікативних зв'язків між різними агентами комунікації. Виокремлено етапи та чинники вивчення наукових джерел інформації, проведено поділ комунікацій на рівні вищого навчального закладу та розкрито структуру професійної комунікації фахівців у закладах вищої освіти.

Проблема формування готовності майбутніх фахівців аграрних спеціальностей до професійної комунікації є складною й багатоаспектною, тому проведене дослідження не вичерпує усіх шляхів її вирішення. Перспектива подальшого дослідження полягає у вивченні питань мотивації студентів до підвищення власного рівня готовності до професійної комунікації, розвитку комунікативних умінь, розробленні навчально-методичного забезпечення процесу формування готовності майбутніх фахівців сільськогосподарських спеціальностей до професійної комунікації.

Список використаних джерел

1. Біличенко О. Цифрова стратегія як складник соціально-комунікаційного простору закладу вищої освіти. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти* 2021. № 15. С. 37–46. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.15.2021.242936>
2. Васильєва М. П. Роль комунікативної компетентності в професійній діяльності фахівців освітньої галузі. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2017. № 56–57. С. 132–137.
3. Козаков В. М. Державно-громадянська комунікація: шлях від кризи до взаємодії : монографія. Київ : Персонал, 2017. 288 с.
4. Красівська О. Д. Методика формування комунікативної компетентності майбутніх менеджерів-аграріїв: особливості експериментальної перевірки. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. 2014. Вип. 8(51). С. 12–17.

5. Маслова В. А. Професійно-педагогічна комунікація як умова розвитку комунікативних можливостей педагога. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Психологія»*. 2021. Вип. 3. С. 81–85. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2021.3.16>
6. Стукало О. А. Особливості професійного спілкування фахівців сільськогосподарських спеціальностей. *Інноваційна педагогіка*. 2025. Вип. 89. С. 240–243. DOI: <https://doi.org/10.32782/ip/89.46>
7. Álvarez Valencia, J. A., & Michelson, K. A design perspective on intercultural communication in second/foreign language education. *Journal of International and Intercultural Communication*. 2023. № 16(4). P. 399–418. DOI: <https://doi.org/10.1080/17513057.2022.2066152>
8. Stukalo O., Pogrebnaya V., Valuieva I., Chumak T., Yeskova K. Communication aspect of language and professional training of specialists. *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research*. The Czech Republic. 2024. Vol. 14. № 2. P. 99–103. <https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140243/PDF/140243.pdf>
9. Tsang, A., Paran, A., & Lau, W. W. F. The language and non-language benefits of literature in foreign language education: An exploratory study of learners' views. *Language Teaching Research*. 2023. № 27(5). P. 1120–1141. <https://doi.org/10.1177/1362168820972345>
10. Vakulyk I., Koval V., Lukiianchuk I., Romanenko N., Grygorenko T., Balalaieva O., Oros I. Formation of a Professional Communication Culture Among the Students Using Information Technologies. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. Vol. 22. № 9. P. 75–82. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.9.12>

Stukalo O. A.

*Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (Ph.D.), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Philology
Dnipro State Agrarian and Economic University
Dnipro, Ukraine
E-mail: helenstukalo@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2432-8468*

**FORMATION OF PROFESSIONAL COMMUNICATION
OF AGRICULTURAL SPECIALISTS IN INSTITUTIONS
OF HIGHER EDUCATION**

Abstract

The article reveals the meaning of the concept of «communication», shows the effectiveness of professional communication and communication space of specialists in agricultural specialties in higher education institutions. The issues of the essence of professional communication, its role in the formation of professional and general culture of future specialists in agricultural specialties, the influence of pedagogical and professional communication on the student audience in the learning process are considered.

It is found that professional communication of specialists in the agricultural sphere consists in the formation of skills and abilities of professional communication, literacy of written language, which is important in business correspondence; in the exchange of information between a teacher and a student in the educational process; in the content of the information itself, which is the main factor in obtaining and forming knowledge and skills of higher education applicants.

During the study, it was established that professional communication is an interpersonal, equal interaction based on cooperation and dialogue, aimed at uniting the joint efforts of subjects and their coordination in order to individually satisfy each higher education seeker and increase the level of his activity in joint collective activities in a higher education institution.

It was found that the formation of professionally significant communication skills and abilities in future specialists is one of the main trends in improving the educational process. It was found that a modern graduate of a higher agricultural education institution is a person who, in addition to special training, possesses high-level communication skills. This is not only a specialist in his field with a limited range of interests and knowledge, but a highly educated person who is able to communicate in any situation both on narrowly professional and more general topics. The professionalism of a specialist depends, first of all, on his communication style, communicative qualities, holistic sensitivity to the object of communication, the power of influence on the behavior of other people, the process and result of professional activity.

Key words: *professional communication, professional activity, professional communication technologies, competence, literacy, higher education institutions.*

References

1. Bilychenko, O. (2021). Tsyfrova stratehiia yak skladnyk sotsialno-komunikatsiinoho prostoru zakladu vyshchoi osvity [Digital strategy as a component of the social and communication space of higher education institutions]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty*, 15, 37–46. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.15.2021.242936> [in Ukrainian].
2. Vasyliieva, M. P. (2017). Rol komunikatyvnoi kompetentnosti v profesiinii diialnosti fakhivtsiv osvitnoi haluzi [The role of communication competence in the professional activities of specialists in the educational field]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*, 56–57, 132–137. [in Ukrainian].
3. Kozakov, V. M. (2017). Derzhavno-hromadianska komunikatsiia: shliakh vid kryzy do vzaiemodii: monohrafiia [State-civil communication: ways and means of interaction: monograph]. Kyiv: DP «Vyd. dim «Personal», 288 s. [in Ukrainian].
4. Kraievska, O. D. (2014). Metodyka formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh menedzheriv-ahraryiv: osoblyvosti eksperimentalnoi perevirky [Methodology of forming communicative competence of future managers-employees: features of experimental verification]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka*, 8(51), 12–17. [in Ukrainian].

5. Maslova, V. A. (2021). Profesiino-pedahohichna komunikatsiia yak umova rozvytku komunikatyvnykh mozhlyvostei pedahoha [Professional-pedagogical communication as a condition for the development of communicative abilities of a teacher]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Psykholohiia*, 3, 81–85. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2021.3.16> [in Ukrainian].
6. Stukalo, O. A. (2025). Osoblyvosti profesiinoho spilkuvannia fakhivtsiv silskohospodarskykh spetsialnostei. [Peculiarities of professional association of specialists in agricultural sciences]. *Inovatsiina pedahohika*, 89, 240–243. <https://doi.org/10.32782/ip/89.46> [in Ukrainian].
7. Álvarez Valencia, J. A., & Michelson, K. (2023). A design perspective on intercultural communication in second/foreign language education. *Journal of International and Intercultural Communication*. 16(4), 399–418. <https://doi.org/10.1080/17513057.2022.2066152> [in English].
8. Stukalo, O., Pogrebnaya, V., Valuieva, I., Chumak, T., Yeskova, K. (2024). Communication aspect of language and professional training of specialists. *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research*, 14(2), 99–103. Retrieved from <https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140243/PDF/140243.pdf> [in English].
9. Tsang, A., Paran, A., & Lau, W. W. F. (2023). The language and non-language benefits of literature in foreign language education: An exploratory study of learners' views. *Language Teaching Research*, 27(5), 1120–1141. <https://doi.org/10.1177/1362168820972345> [in English].
10. Vakulyk, I., Koval, V., Lukiianchuk, I., Romanenko, N., Grygorenko, T., Balalaieva, O., & Oros, I. (2022). Formation of a Professional Communication Culture Among the Students Using Information Technologies. *International Journal of Computer Science and Network Security* 22(9), 75–82. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2022.22.9.12> [in English].

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 30.01.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.02.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 17.04.2026